

УДК 373.3.015.3:159.942]:796

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.5>

Ірина ДОРОЖ

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-4792-7025

Анатолій КОВАЛЬЧУК

старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-0425-0456

Бібліографічний опис статті: Дорож, І. (2022), Ковальчук, А. (2022). Формування емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти на уроках фізкультурної освітньої галузі під час ігрової та змагальної діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 31–37, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.5>

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ІГРОВОЇ ТА ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дана стаття розкриває актуальність змагального характеру фізичної культури та стресових умов, що є безсумнівними каталізаторами різних емоцій, які можуть вплинути на спортивні показники і кожен вид спорту має особливі фізичні, технічні характеристики, які потребують спеціальних навичок. Чутливість та сприйнятливості здобувачів початкової освіти до такого роду емоційних подразників сприяють розвитку емоційного інтелекту. Оскільки «основні його структурні елементи починають розвиватись у молодшому шкільному віці та не зникають, а вдосконалюються впродовж шкільного навчання, тому на час закінчення навчання молода людина має можливість досягти такого рівня розвитку, у т. ч. й розвитку емоційного інтелекту, щоб у дорослому житті успішно продовжувати навчання, організовувати позитивне спілкування з новими людьми в нових соціальних умовах, залучатись у соціальні зв'язки під час практичної діяльності» (Zarytska, 2011).

Великий обсяг досліджень підкреслив важливість емоційного інтелекту для прогнозу у всіх сферах життя. Отже, і не дивно, що інтерес до емоційного інтелекту на уроках фізичної культури також суттєво виріс.

У статті проаналізовано вплив занять фізичною культурою на розвиток емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти, його особливості для даної вікової категорії.

Для написання даної статті було використано теоретичні методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція. Було виявлено значний зв'язок між фізичною активністю і різними компонентами емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку. Вік і стать є ключовими модераторами цього зв'язку: за ознакою статі – дівчатка володіють більшим емоційним інтелектом, ніж хлопчики. Аналіз показників емоційного інтелекту у них показав певні відмінності рівня емоційного інтелекту у дітей під час заняття індивідуальними і командними видами спорту та спортивних іграх. Педагог, який здатний регулювати власні емоції, сприймає мотивації своїх вихованців і це розуміння впливає на результати учнів.

Аналіз наукових робіт в цілому засвідчив важливість емоційного інтелекту для досягнення успіху та високих результатів на уроках фізкультурної освітньої галузі під час ігрової та змагальної діяльності здобувачами початкової освіти та педагогів, але враховуючи неоднорідність результатів досліджень є потреба подальших наукових пошуків з цієї проблеми. При цьому, необхідно вдосконалювати методологію цих досліджень з урахуванням специфіки різних видів фізкультурної діяльності.

Ключові слова: емоційний інтелект, емоційна компетентність, емоції, фізкультурна освітня галузь, ігрова та змагальна діяльність, здобувачі початкової освіти, Нова українська школа.

Iryna DOROZH

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, 61 Ohienko Str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0003-4792-7025

Anatoliy KOVALCHUK

Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, 61 Ohienko Str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: orcid.org/0000-0003-0425-0456

To cite this article: Dorozh, I. (2022), Kovalchuk, A. (2022). Formuvannia emotsiinoho intelektu здобувачів початкової освіти на уроках фізкультурної освіти під час їхньої та змагальної діяльності [Formation of primary education learners' emotional intelligence in the lessons of physical education branch during game and competitive activities]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 31–37, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.5>

FORMATION OF PRIMARY EDUCATION LEARNERS' EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE LESSONS OF PHYSICAL EDUCATION BRANCH DURING GAME AND COMPETITIVE ACTIVITIES

The article reveals the relevance of the competitive nature of physical education and stressful conditions, which are undoubted catalysts of various emotions that can affect sports performance, and each sport has special physical and technical characteristics that require special skills. The sensitivity and receptivity of primary education learners to this kind of emotional stimuli contribute to the development of emotional intelligence. Since «its main structural elements begin to develop in primary school age and do not disappear, but are improved during schooling, therefore, by the time of graduation, a young person has the opportunity to achieve such a level of development, including the development of emotional intelligence, that in adult life he can successfully to continue learning, to organize positive communication with new people in new social conditions, to engage in social relations during practical activities» (Zarytska, 2011).

A large amount of research has highlighted the importance of emotional intelligence for prediction in all areas of life. Therefore, it is not surprising that interest in emotional intelligence in physical education lessons has also grown significantly.

The article analyzes the influence of physical education classes on the development of primary education learners' emotional intelligence, its features for this age category.

Theoretical methods were used to write this article: analysis, synthesis, induction, deduction. A significant relationship between primary education learners' physical activity and various components of emotional intelligence was found. Age and gender are key moderators of this relationship: by gender, girls have higher emotional intelligence than boys. The analysis of indicators of their emotional intelligence showed certain differences in the level of children's emotional intelligence during individual and team sports and sports games. A teacher who is able to regulate his own emotions perceives the motivations of his pupils, and this understanding affects their results.

The analysis of scientific works generally proved the importance of emotional intelligence for achieving success and high results in physical education lessons during game and competitive activities by junior pupils and teachers, but taking into account the heterogeneity of research results, there is a need for further scientific research on this problem. At the same time, it is necessary to improve the methodology of these studies taking into account the specifics of various types of physical activity.

Key words: *emotional intelligence, emotional competence, emotions, physical education branch, game and competitive activity, primary education learners, New Ukrainian school.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Реформування сучасної української школи вимагає зосередження її діяльності на виробленні в учнів життєво важливих компетентностей, необхідних для успішної реалізації себе в суспільстві як особистості, фахівця та громадянина.

У Концепції «Нова українська школа» (Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady

reformuvannia serednoi shkoly, 2016) та Державному стандарті початкової освіти (Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity, 2018) такими ключовими компетентностями здобувачів початкової освіти з-поміж інших визначені уміння творити, висловлювати власну думку, виявляти ініціативу, логічно обґрунтовувати власну позицію, конструктивно керувати емоціями,

застосовувати емоційний інтелект, вміло оцінювати ризики та приймати рішення, співпрацювати з іншими, критично та системно мислити і адекватно діяти в будь-яких життєвих ситуаціях. Як відомо, сучасні молодші школярі є представниками цифрового покоління, мають навички володіння комп'ютерною технікою, мобільними телефонами й іншими гаджетами, є активними користувачами інтернету, соціальних мереж.

Концепція емоційного інтелекту (EI), введена в наукову літературу в 1990 році Майєром і Саловеєм (Salovey, Mayer, 1990) і, безсумнівно, популяризована Д. Големаном (Houlman, 1995-2020), породила високий рівень суспільного та наукового інтересу. У структурі емоційного інтелекту виокремлюють два аспекти – внутрішньо особистісний і міжособистісний. Перший характеризується такими компонентами, як самооцінка, усвідомлення власних почуттів, упевненість у собі, терпимість, самоконтроль, відповідальність, мотивація досягнень, оптимізм і гнучкість. Міжособистісний аспект містить емпатію, толерантність, комунікабельність, відкритість, діалогічність, антиципацію (Marchenko, 2011; Rakytianskaia, 2019). На даний час аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє об'єднати всі існуючі моделі емоційного інтелекту у три групи: моделі здібностей, моделі характеристик/рис і змішані моделі. У рамках різних моделей емоційний інтелект трактується як емоційно-інтелектуальні здібності (Ostapiak, Mytskan, Mytskan, Vyrasniak, Lesiv, 2020). Автори обґрунтовують модель здібностей, згідно з якою емоційний інтелект є набором властивостей «на перетині емоцій та інтелекту у сфері, де емоції конструктивно та адаптивно взаємодіють з інтелектом і включають: ідентифікацію емоцій (identifying emotions); використання емоцій для підвищення ефективності мислення (emotional facilitation of thought); розуміння емоцій (understanding emotions); управління емоціями (managing emotions)» (Mayer, Salovey, Caruso, Sternberg, 2000). Представниками змішаних моделей емоційний інтелект розглядається як сукупність розумових здібностей та особистісних рис, притаманних тій чи іншій людині. Всі моделі у цьому підході відрізняються тільки набором особистісних характеристик, які до них включено. Таке розуміння емоційного інтелекту

поділяють, зокрема, Д. Гоулман, Р. Бар-Он та Д. Люсін (Bar-On, 2006; Houlman, 1995–2020; Petrides, 2010). До числа моделей характеристик рис належить модель емоційної само ефективності К. Петридіса та Е. Фернхема (Petrides, 2010). Аналіз її складових дозволяє зауважити, що за своїм змістом вона близька до змішаних моделей інтелекту, адже включає окрім особистісних характеристик і когнітивні здібності. У рамках даної моделі автори розглядають емоційний інтелект, як сукупність рис особистості і поведінки, пов'язаних із емоціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз теоретичних праць, присвячених розвитку емоційного інтелекту в учнів початкових класів, виявив зацікавленість вчених дослідженням різних аспектів вирішення цієї важливої суспільної проблеми. Зокрема, в колі їх наукових інтересів перебувають питання визначення поняття «емоційний інтелект» (Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулмен, Д. Карузо, Дж. Мейєр, П. Селовей, Дж. Стайн), структури емоційного інтелекту (І. Андрєєва, Д. Гоулман, Дж. Мейєр, В. Моргун, Е. Носенко, П. Селовей); особливостей розвитку емоцій у молодших школярів (І. Бех, Л. Груша, С. Курносова, Ю. Савченко, Л. Стрелкова, В. Юркевич, М. Шпак); факторів впливу на емоційний інтелект (І. Андрєєва, Л. Буркова, О. Філатова, В. Юркевич); реалізації ідей Нової української школи (Н. Бібік, Ю. Найда, О. Онопрієнко, О. Савченко, Н. Софій, Р. Шиян). Водночас вивчення питання формування емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти на уроках фізкультурної освітньої галузі під час ігрової та змагальної діяльності у науковій літературі має недостатнє відображення, що й зумовило **актуальність** наукової розвідки.

Мета статті. Мета статті – схарактеризувати теоретичні аспекти формування емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти Нової української школи на уроках фізкультурної освітньої галузі під час ігрової та змагальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В молодшому шкільному віці у дитини активно розвиваються соціальні емоції, такі як самолюбство, почуття відповідальності, почуття довіри до людей і здатність до співчуття. Саме в умовах самостійного спілкування дитина відкриває для себе різноманітні стилі можливої побудови

стосунків. Розсудливе й афективне ставлення до правил, моральних норм розвивається в дитини через емоційно-оцінне ставлення до неї дорослого (Polishchuk, 2005).

У віковій та педагогічній психології молодший шкільний вік займає особливе місце: «у цьому віці освоюється навчальна діяльність, формується довільність психічних функцій, виникають рефлексія, самоконтроль, а дії починають співвідноситися з внутрішнім планом» (Ostapiak, Mytskan, Mytskan, Vypasniak, Lesiv, 2020; Chetveryk-Burchak, 2011). У цьому віці з його емоційною чуйністю до подій, що відбуваються, чуттєвою забарвленістю сприйняття, уяви, розумової та фізичної діяльності; безпосередністю і відвертістю вираження своїх чуттєвих переживань, є сензитивним для впливу на розвиток і формування емоційного інтелекту.

Дослідниками вікової психології встановлено, що основним джерелом емоцій дитини у початковій школі є провідна (навчальна) та ігрова діяльність. У цьому віці інтенсивно формуються вищі почуття (цей феномен докладно описаний у працях видатного українського педагога світового рівня В. Сухомлинського). І «особливу роль починають відігравати інтелектуальні емоції, що тісно пов'язані із навчальною діяльністю: здивування, сумнів, переживання нового, радість пізнання» (Kirieieva, 2010).

Відомо, що здобувачі початкової освіти емоційні, «часто не вміють стримувати свої почуття, контролювати їх зовнішній прояв. Але з часом дитина починає стриманіше виявляти свої емоції (роздратування, заздрість, прикрість), особливо коли перебуває серед однолітків, побоюючись їх осуду» (Oharenko, 2011).

У цей віковий період у дитини активно розвиваються соціальні емоції, такі як самолюбство, почуття відповідальності, почуття довіри до людей і здатність до співчуття. «Саме в умовах самостійного спілкування дитина відкриває для себе різноманітні стилі можливої побудови стосунків. Розсудливе й афективне ставлення до правил, моральних норм розвивається в дитини через емоційно-оцінне ставлення до неї дорослого. Саме дорослий допомагає осмислити раціональність і необхідність поведінки, вчинку, що відповідає цьому моменту» (Oharenko, 2011).

Особливістю розвитку емоційного інтелекту особистості здобувача початкової освіти

є прояв емоцій в різних життєвих ситуаціях. Український дослідник Б. Додонов розробив класифікацію емоцій.

Для молодших школярів, серед інших, особливо актуальними і важливими, на нашу думку, є розвиток комунікативних та практичних емоцій. Бо, саме молодший вік – це особливий період, коли дитина набуває нового досвіду за допомогою взаєморозуміння, допомоги та спілкування з однолітками та дорослими, які їх оточують в школі та в позашкільному середовищі. Перед молодшим школярем завжди стають труднощі з адаптацією до нового середовища, а саме до навчального процесу. Тому під час кожної діяльності виникає як позитивний, так і негативний досвід, що несе за собою різні емоції та почуття і має вплив на подальшу діяльність дитини в процесі саморозвитку та вдосконалення себе.

Таким чином, емоції є важливою складовою розвитку «емоційного інтелекту» особистості молодшого школяра. Відчуваючи всі ці емоції на собі, молодший школяр стає більш розвиненим та багатшим у сфері розвитку таких понять, як «саморегуляція емоцій», «самоконтроль», «соціалізація», «соціальний статус».

Існує ряд наукових досліджень, у яких доводиться, що емоційний інтелект має гнучкий і піддатливий до формування в значній мірі до початку навчальної діяльності дитини.

Водночас, науковці вважають, основними методами формування емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці є :читання книг з аналізом настрою і почуттів персонажів; різні види театрів; ігрові вправи «Вгадай настрої»; ситуації з життя дітей; демонстрація фотографій, малюнків осіб з основними емоціями і пізніше з відтінками емоцій; малювання «власного настрою», а також близьких, друзів та аналіз причин настрою. Це дозволяє поступово формувати основні емоції, а згодом, переходити до формування їх відтінків

Одним із вагомих факторів, як висвітлюють наукові дослідження, є врахування педагогами закономірностей розвитку емоційної сфери дитини. Оскільки, коли дитина емоційно ставиться до усіх життєвих подій, аналізує їх, що веде до можливостей цілісного світовідчуття; самовираження дитини відбувається саме під час переживання емоційно значущих для дитини ситуацій; емоції створюють основу

нових знань; мотивація дитину до подальшого пізнання, вивчення, дослідження базується на емоційно забарвлених знаннях; освіта, що задіює емоційну сферу людини, сприяє розвитку ціннісного ставлення до знань, світу, інших людей.

Отже, емоційний інтелект молодшого школяра лежить в основі психолого-педагогічної культури особистості, оскільки є інтеграційною її властивістю, що регулює психологічні стани особистості і взаємовідношення з оточуючими людьми. Тому, вивчення емоційних особливостей дітей та розвиток емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти є завданням першочергової важливості. Воно є актуальним у світлі психолого-педагогічного підходу до вирішення проблеми соціалізації дітей у суспільстві шляхом підвищення рівня сприйняття і розуміння іншої людини як особистості, а також, що дуже важливо, вирішенням проблеми емоційного здоров'я дитини.

Емоційна грамотність дає школярам можливість краще розумітися в емоційному функціонуванні людей, досягати успіху в спілкуванні з викладачами і однолітками, вирішувати виниклі конфлікти, розуміти себе, свої бажання і потреби, причини власних вчинків, а також ставити перед собою цілі і вдало їх досягати. Все це сприятливо впливає на поведінку в школі і поза школою, а також на ефективне засвоєння знань.

Л. Виготський, підкреслюючи культурно-історичний характер розвитку людської особистості, зазначав, «що розвиток дитини в кожний віковий період життя тісно пов'язаний з її власною діяльністю. За концепцією цього вченого, ігрова діяльність є засобом активного засвоєння дитиною людської культури. Вирішальна роль у цьому належить спілкуванню дитини з дорослими та іншими дітьми, в процесі якого вона оволодіває «системою соціально вироблених знаків». Визначальною серед них є мова, під впливом якої біологічна істота «олюднюється», «вростає» у людську культуру» (Vyhotskyi, 1996).

Плідні думки про ігрову діяльність як метод навчання і виховання учнів різних вікових категорій знаходимо у науковій спадщині видатних педагогів, які працювали в історично та соціально різних умовах – Л. Виготського, В. Сухомлинського, А. Макаренка, П. Блонського, К. Ушинського, П. Коптерева, Г. Люблінської, В. Сороки-Росинського, М. Демкова та ін.

Вони дійшли висновку про виняткову цінність ігрової діяльності для дитини і необхідність цілеспрямованого використання в школі саме цього засобу.

У ряді досліджень виявлено, що у здобувачів початкової освіти, які беруть активну участь у ігровій та змагальній діяльності виявлено більш високий рівень емоційного інтелекту, а також зв'язок з різними його складовими (Laborde, Lautenbach, Allen, Herbert, Achtzehn, 2014), зокрема, вони мали виражені здібності на внутрішньо особистісному та міжособистісному рівнях, простежувався адаптивний потенціал, висока самооцінка в різних ситуаціях, як під час ігор та змагань, так і в житті загалом (Babic, Morgan, Ronald, Plotnikoff, Lonsdal, White, Lubans, 2014).

Як виявилось, «дівчатка володіють вищим емоційним інтелектом ніж хлопчики, підкреслюючи міжособистісні показники та стан настрою, молодші школярі демонстрували більший внутрішньо особистісний аспект та менші можливості щодо управління стресом» (Babic, Morgan, Ronald, Plotnikoff, Lonsdal, White, Lubans, 2014). Очевидно, це обумовлено тривалістю занять: діти, які брали участь у спортивних іграх чи змаганнях тривалий час, мали більшу здатність впоратися зі стресом, ніж ті діти, які брали участь у даному виді діяльності вперше (Acebes-Sánchez, Diez-Vega, Esteban-Gonzalo, 2019)

Також, науковці стверджують, підвищення рівня емоційного інтелекту молодших школярів під час ігор з елементами волейболу і баскетболу. Вищим стає їх «стресостійкість в умовах змагальної діяльності. При цьому характер впливу різний: у хлопчиків емоційний інтелект впливає на здатність до моделювання умов діяльності, оцінку факторів, які можуть сприяти виконанню завдання, або створювати перешкоди, а у дівчат емоційний інтелект знижує інтенсивність переживань, зв'язаних з невпевненістю в собі, в своїй спортивній підготовці (Laborde, Lautenbach, Allen, Herbert, Achtzehn, 2014). Вчені, досліджуючи дане явище, дійшли висновку, що спортивна діяльність в індивідуальних та командних іграх чи змаганнях показали, що учні в індивідуальних видах спортивної діяльності володіють вищим показником емоційного інтелекту ніж представники командних видів спорту.

Сприятливими умовами формування емоційного інтелекту молодших школярів на уроках фізичної культури є: сприятливий психологічний клімат в учнівському колективі, спілкування молодших школярів з однолітками, наявність дружніх стосунків між членами рівносильних спортивних груп у класі, гармонійність їхньої взаємодії, впевненість у своїх силах, що сприяє формування емоційного самоконтролю, емоційної впевненості, емоційної конкурентноспроможності під час ігрової та змагальної діяльності на уроках фізичної культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши низку науко-

вих праць можемо констатувати важливу роль емоційного інтелекту для досягнення високих результатів у проведенні ігрової та змагальної діяльності на уроках фізичного виховання. Ми вважаємо, що дана проблема є надзвичайно актуальною, проте недостатньо дослідженою у вітчизняній педагогічній науці. Тому виникає потреба подальших наукових пошуків з цієї проблеми. При цьому, необхідно вдосконалювати методологію цих досліджень з урахуванням специфіки різних видів спортивних ігор та змагальної діяльності на уроках фізкультурної освітньої галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виготський Л. С. Гра і її роль у психологічному розвитку дитини. *Питання психології*, 1996. № 6. С. 62–76.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків : Vivat, 1995 (2020). 512 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1–16.
4. Зарицька В. В. Компетентісно спрямована освіта: перший досвід, порівняльні підходи, перспективи: матер. *Розвиток емоційного інтелекту в контексті компетентісно спрямованої освіти*; Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2011. 92 с.
5. Кіреєва У. В. Теоретичні підходи до психологічного вивчення Я-концепції. *Психологія і суспільство*. 2010. № 4. С. 111–119.
6. Марченко А. О. Поняття емоційного інтелекту: теоретико-психологічні підходи, дефініції і структура. *Вісник Національного університету оборони України*, 2011. С. 172–174.
7. Мединська Ю. Теоретичні підходи та практичні аспекти діагностики компетентності особистості у сфері емоцій. *Практична психологія та соціальна робота*. № 10. 2013. С. 11–15.
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи (2016). Концепція нової української школи. Документ пройшов громадські обговорення і ухвалений рішенням колегії МОН. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 04.07.2022).
9. Огаренко І. В. Особливості прояву емоцій у молодшому шкільному віці. *Сучасна психологія* : актуальність проблеми й тенденції розвитку. Матеріали міжрегіон. наук. практ. конф. Запоріжжя : КПУ, 2011. С. 15–17.
10. Остап'як З., Мицкан Б., Мицкан Т., Випасняк І., Лесів М. Емоційний інтелект і спорт. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. Вип. 35. 2020. С. 64–78. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/fcult/article/view/4676/5194> (Дата звернення: 01.07.2022).
11. Поліщук С. А. Вольовий розвиток дітей молодшого шкільного віку : навч. посібник. Суми : ВДТ «Університетська книга», 2005. 158 с.
12. Ракитянская Л. П. Генезис та сучасний зміст концепту «емоційний інтелект». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2019. С. 168–172.
13. Четверик-Бурчак А. Г. Механізми впливу емоційного інтелекту на психічне здоров'я особистості. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, серія «Психологія»*. 2011. № 47. С. 47–54.
14. Acebes-Sánchez J, Díez-Vega I, Esteban-Gonzalo S. Physical activity and emotional intelligence among undergraduate students: a correlational study. *BMC Public Health*. 2019. № 19. P. 241.
15. Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) *Psicothema*. 2006. № 18. P. 13–25.
16. Babic M, Morgan PJ, Ronald C, Plotnikoff RC, Lonsdale CC, White RL, Lubans DR. Physical Activity and Physical Self-Concept in Youth: Systematic Review and Meta-Analysis. *Sports Med*. 2014. № 44(11). P. 589–601.
17. Laborde S, Lautenbach F, Allen MS, Herbert C, Achtzehn S. The role of trait emotional intelligence in emotion regulation and performance under pressure. *Pers. Individ. Differ*. 2014. № 57. P. 43–47.
18. Mayer J, Salovey P, Caruso D. Emotional intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*. 2004. P. 197–215.
19. Mayer JD, Salovey P, Caruso D, Sternberg R. Models of emotional intelligence. *Handbook of Intelligence*. Cambridge: Cambridge University Press. 2000. № 15(3). P. 396–420.

20. Mayer JD, Salovey P. What is emotional intelligence? In: Salovey P, Sluyter D, editors. *Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators*. Basic Books; New York, NY, USA. 1997. P. 31.
21. Petrides K. V. Trait Emotional Intelligence Theory. *Industrial and Organizational Psychology*. 2010. № 3. P. 136–139.
22. Salovey P, Mayer JD. Emotional intelligence. *Imaging Cognit. Personal*. 1990. № 9. P. 185–211.

REFERENCES:

1. Vyhotskyi L. S. (1996) Hra i yii rol u psykholohichnomu rozvytku dytyny. *Pytannia psykholohii*. № 6. S. 62–76.
2. Houlman D. (1995 (2020)). Emotsiinyi intelekt. Kharkiv : Vivat.
3. Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity. *Uchytel pochatkovoï shkoly*. 2018. № 4 (vkladka). S. 1–16.
4. Zarytska V. V. (2011) Kompetentnisno spriamovana osvita: pershyi dosvid, porivnialni pidkhody, perspektyvy: mater. Rozvytok emotsiinoho intelektu v konteksti kompetentnisno spriamovanoi osvity; Vseukr. nauk.-prakt. konf. Kyiv.
5. Kirieieva U. V. (2010) Teoretychni pidkhody do psykholohichnoho vyvchennia Ya-kontseptsii. *Psykholohiia i suspilstvo*. № 4. S. 111–119.
6. Marchenko A. O. (2011) Poniattia emotsiinoho intelektu: teoretyko-psykholohichni pidkhody, definitysii i struktura. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. S. 172–174.
7. Medynska Yu. (2013) Teoretychni pidkhody ta praktychni aspekty diahnozyky kompetentnosti osobystosti u sferi emotsii. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*. № 10. S. 11–15.
8. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016). Kontseptsiiia novoi ukrainskoi shkoly. Dokument proishov hromadski obhovorennia i ukhvalenyi rishenniam kolehii MON. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (data zvernennia: 04.07.2022).
9. Oharenko I. V. (2011) Osoblyvosti proiavu emotsii u molodshomu shkilnomu vitsi. *Suchasna psykholohiia : aktualnist problemy y tendentsii rozvytku*. Materialy mizhrehion. nauk prakt. konf. Zaporizhzhia : KPU. S. 15-17.
10. Ostapiak Z., Mytskan B., Mytskan T., Vypasniak I., Lesiv M. (2020) Emotsiinyi intelekt i sport. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Fizychna kultura*. Vyp. 35. S. 64–78. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/fcult/article/view/4676/5194> (Data zvernennia: 01.07.2022).
11. Polishchuk S. A. (2005) Volovy rozvytok ditei molodshoho shkilnoho viku : navch. posibnyk. Sumy : VDT «Universytetska knyha». 158 s.
12. Rakytianskaia L. P. (2019) Henezys ta suchasnyi zmist kontseptu «emotsiinyi intelekt». *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy*. S. 168–172.
13. Chetveryk-Burchak A. H. (2011) Mekhanizmy vplyvu emotsiinoho intelektu na psykhhichne zdorovia osobystosti. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina, seriiia «Psykholohiia»*. № 47. S.47-54.
14. Acebes-Sánchez J, Diez-Vega I, Esteban-Gonzalo S. (2019) Physical activity and emotional intelligence among undergraduate students: a correlational study. *BMC Public Health*. № 19. P. 241.
15. Bar-On R. (2006) The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) *Psicothema*. № 18. P. 13–25.
16. Babic M, Morgan PJ, Ronald C, Plotnikoff RC, Lonsdale CC, White RL, Lubans DR. (2014) Physical Activity and Physical Self-Concept in Youth: Systematic Review and Meta-Analysis. *Sports Med*. № 44(11). P. 589–601.
17. Laborde S, Lautenbach F, Allen MS, Herbert C, Achtzehn S. (2014) The role of trait emotional intelligence in emotion regulation and performance under pressure. *Pers. Individ. Differ*. № 57. P. 43–47.
18. Mayer J, Salovey P, Caruso D. (2004) Emotional intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*. P. 197–215.
19. Mayer JD, Salovey P, Caruso D, Sternberg R. (2000) Models of emotional intelligence. *Handbook of Intelligence*. Cambridge: Cambridge University Press. № 15(3). P. 396–420.
20. Mayer JD, Salovey P. (1997) What is emotional intelligence? In: Salovey P, Sluyter D, editors. *Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators*. Basic Books; New York, NY, USA. P. 31.
21. Petrides K. V. (2010) Trait Emotional Intelligence Theory. *Industrial and Organizational Psychology*. № 3. P. 136–139.
22. Salovey P, Mayer JD. (1990) Emotional intelligence. *Imaging Cognit. Personal*. № 9. P. 185–211.